

ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

FUNDAMENTALS OF APPLICATION OF THE INTERDISCIPLINARY APPROACH IN THE PROCESS OF TRAINING SPECIALISTS IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE

УДК 378.937:796
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.22>

Бобошко В.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри спортивних ігор
Навчально-наукового інституту фізичної
культури, спорту та реабілітації
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Романенко С.С.,
канд. філософ. наук, доцент,
доцент кафедри спортивних ігор
Навчально-наукового інституту фізичної
культури, спорту та реабілітації
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Тітова Г.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри спортивних ігор
Навчально-наукового інституту фізичної
культури, спорту та реабілітації
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Борщенко В.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри біології і охорони
здоров'я
Навчально-наукового інституту фізичної
культури, спорту та реабілітації
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реальні умови функціонування вищих навчальних закладів вимагають визначення принципово нових теоретичних і практичних підходів до підготовки майбутніх педагогів фізичної культури, навчального процесу, якості діяльності всіх ланок освітньої системи. Особливо актуальною є розробка нових методологічних підходів, моделей, реалізація яких дозволить підви-

Натепер проявляється наростаючий інтерес до проблеми управління якістю підготовки майбутніх педагогів. Це викликано такими обставинами: розширення освітнього простору до загальноєвропейського рівня, підвищення міжнародної мобільності студентів і викладачів. Крім того, в сучасних реаліях виникає потреба в принципово нових підходах до підготовки педагогів.

Однак у соціальному пізнанні нині домінують дисциплінарні науково-дослідні практики, зумовлені нормативними обмеженнями, пов'язаними з вибором об'єктів і засобів науково-дослідницької діяльності. Звідси випливає основний недолік дисциплінарних науково-дослідних практик, який пов'язаний із тим, що об'єктом їх вивчення є лише окремі сегменти соціальної реальності, що призводить до фрагментації соціального знання.

Міждисциплінарний підхід до підготовки майбутніх педагогів фізичної культури являє собою систему теоретико-методологічних і методико-технологічних знань, яка базується на положенні, що міждисциплінарний підхід – це спосіб розширення наукового світогляду в напрямі єдиного образу об'єкта дослідження, котрий формує у випускника закладу вищої освіти й практикуючого фахівця усвідомлювану моральну відповідальність за результати й наслідки своєї професійної діяльності на основі об'єктивної обов'язковості елементів-фрагментів єдиного світу.

Підвищення ролі самостійної роботи студентів, посилення відповідальності викладачів за розвиток навичок самостійної роботи, за стимулювання професійного зростання студентів, виховання їх творчої активності, ініціативи, самостійності є пріоритетними напрямками в рішенні задач вищої професійної освіти.

Ефективність підготовки майбутніх педагогів фізичної культури зумовлена орієнтацією процесу навчання на зміну суб'єктної позиції студентів через міждисциплінарну відкритість до сприйняття нового соціального досвіду.

Таким чином, зміни в системі освіти насамперед повинні торкнутися методів і технологій навчання, на які лягає завдання формування практичних навичок роботи з інформацією, самоосвіти, планування власної діяльності з досягнення результатів.

Ключові слова: ефективне навчання, професійна освіта, педагогічні технології, структура навчання, система знань.

Currently, there is a growing interest in the problem of quality management training of future teachers. This is due to the following circumstances: expanding the educational space to the European level, increasing the international mobility of students and teachers. In addition, in modern realities there is a need for fundamentally new approaches to teacher training.

However, social cognition is currently dominated by disciplinary research practices due to regulatory constraints associated with the choice of objects and means of research. Hence the main disadvantage of disciplinary research practices, which is due to the fact that the object of their study are only certain segments of social reality, which leads to the fragmentation of social knowledge.

Interdisciplinary approach to the training of future teachers of physical culture is a system of theoretical and methodological and methodological knowledge based on the position that the interdisciplinary approach is a way to expand the scientific worldview in the direction of a single image of the object of study, which forms a graduate. and the practitioner a conscious moral responsibility for the results and consequences of their professional activities on the basis of the objective obligation of the elements-fragments of a single world.

Increasing the role of independent work of students, strengthening the responsibility of teachers for the development of skills of independent work, for stimulating professional growth of students, education of their creative activity, initiative, independence are priority areas in solving problems of higher professional education.

The effectiveness of training future teachers of physical culture is due to the orientation of the learning process to change the subjective position of students through interdisciplinary openness to the perception of new social experiences. Thus, changes in the education system should primarily affect the methods and technologies of teaching, which are responsible for the formation of practical skills in working with information, self-education, planning their own activities to achieve results.

Key words: effective training, professional education, pedagogical technologies, training structure, knowledge system.

щити якість підготовки майбутніх педагогів фізичної культури.

Зміст методологічного підходу відбиває базовий спосіб оформлення, організації та розгортання дисциплінарного знання, яскраво виражене особистісне начало, області застосування та способи вираження ідей, систем, понять. Необхідність розробки будь-якого методологічного підходу диктується соціально-історичними передумовами, недостатністю теоретичних досліджень, потре-

бами практики. Виходячи із цього, виділимо фактори, що визначають необхідність розробки міждисциплінарного підходу до підготовки майбутніх педагогів фізичної культури.

Під «фактором» у науці розуміють причину, рушійну силу якої-небудь зміни, явища; а в педагогіці фактор – це активний елемент впливу на педагогічний процес. Перший фактор – соціально-історичні передумови проблеми підготовки майбутніх педагогів фізичної культури. На тлі сучасних перетворень особливе місце відводиться професійній підготовці майбутніх педагогів. Ключовими параметрами соціально-економічної значущості вищої професійної освіти вважаються ефективність та якість.

Якість освіти визначає благополуччя економіки країни не тільки нині, але й у майбутньому, у зв'язку із чим воно розглядається як національне надбання держави. Натепер проявляється наростаючий інтерес до проблеми управління якістю підготовки майбутніх педагогів. Це викликано такими обставинами: розширення освітнього простору до загальноєвропейського рівня, підвищення міжнародної мобільності студентів і викладачів. Крім того, в сучасних реаліях виникає потреба в принципово нових підходах до підготовки педагогів. Це пов'язано з тими «викликами», які кидає соціальним наукам «текуча сучасність» – «викликами» складності й невизначеності соціальної реальності. Наукові «відповіді» на ці «виклики» вимагають цілісного вивчення соціальної реальності як складної системи. Однак у соціальному пізнанні нині домінують дисциплінарні науково-дослідні практики, зумовлені нормативними обмеженнями, пов'язаними з вибором об'єктів і засобів науково-дослідної діяльності. Звідси випливає основний недолік дисциплінарних науково-дослідних практик, який пов'язаний з тим, що об'єктом їх вивчення є лише окремі сегменти соціальної реальності, що призводить до фрагментації соціального знання.

Другий фактор – потреби практики. Діяльність майбутніх педагогів фізичної культури в умовах соціально-економічних перетворень пов'язана з постійним вирішенням проблемних ситуацій, що виникають у професійній діяльності. Особливо це актуально для молодих педагогів у період професійної адаптації. Формування цілісної системи підготовки майбутніх педагогів фізичної культури дозволяє враховувати потреби споживачів і стан ринку освітніх послуг як головних чинників, що визначають конкурентоспроможність педагогічного закладу вищої освіти (далі – ЗВО).

Третій фактор визначається рівнем теоретичної розробленості проблеми. Проблема розробки та реалізації міждисциплінарного підходу стала предметом вивчення багатьох вчених [1–6]. Між тим склалися певні передумови для своєчасної і адекватної відповіді теорії на потреби практики

в науковому обґрунтуванні такого процесу професійної підготовки, який би забезпечував формування у майбутніх педагогів необхідних для ефективної професійної діяльності характеристик. У філософсько-педагогічному аспекті таке обґрунтування спирається на гуманістичну парадигму освіти, висуває на перший план процеси демократизації, співуправління, державно-громадського управління. Аналіз факторів, що зумовлюють необхідність розробки й реалізації міждисциплінарного підходу до підготовки майбутніх педагогів фізичної культури, дозволяє виділити основні джерела проектування підходу:

- соціальне замовлення, сформульоване в нормативних документах;
- міжнародний та вітчизняний педагогічний досвід, його традиції та тенденції розвитку;
- теоретичні концепції, що фіксують сучасний рівень розвитку ідей підготовки майбутніх педагогів фізичної культури;
- практичний досвід підготовки майбутніх педагогів фізичної культури;
- результати проведеного дослідження якості підготовки майбутніх педагогів фізичної культури в освітньому процесі педагогічного вузу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розроблений підхід спирається на традиції, досвід, фундаментальні теорії філософії, педагогіки, загальну теорію управління, а також на теорію управління складними системами.

Підготовку майбутніх педагогів фізичної культури слід розглядати з позиції загальної педагогіки, управління якістю підготовки майбутніх педагогів фізичної культури – як вид управління якістю підготовки фахівців в педагогічному ЗВО. Цей підхід належить до педагогічного аспекту підготовки майбутніх педагогів фізичної культури, метою якого є визначення змісту, засобів, методів і прийомів, що забезпечують ефективність підготовки.

Міждисциплінарний підхід до підготовки майбутніх педагогів фізичної культури являє собою систему теоретико-методологічних і методико-технологічних знань, що базується на положенні, що міждисциплінарний підхід – це спосіб розширення наукового світогляду в напрямку єдиного образу об'єкта дослідження, яка формує у випускника ЗВО й практикуючого фахівця усвідомлювану моральну відповідальність за результати і наслідки своєї професійної діяльності на основі об'єктивної обов'язковості елементів-фрагментів єдиного світу. Міждисциплінарне дослідження об'єктів різного рівня дійсності як елементів-фрагментів єдиного світу виключає суб'єктивну інтерпретацію результатів і, відповідно, консенсус і компроміси дослідників-представників різних наукових дисциплін. Інтерпретація результатів наукового дослідження на основі об'єктивної обов'язковості об'єктів здатне обґрунтовано розді-

ляти результати дослідження на «ті, які є в реальності» і «ті, які повинні бути в дійсності». Іншими словами, об'єктам недостатньо просто існувати. Їх власний стан і результати життєдіяльності та взаємодій повинні підтримувати єдність світу.

Цей принцип грає роль єдиного смислового контексту, в рамках якого відбувається інтерпретація результатів міждисциплінарного дослідження об'єктів дослідниками-представниками різних наукових дисциплін. Тому відмітними ознаками міждисциплінарного підходу є наявність універсальної міждисциплінарної методології, мови і єдиного смислового контексту дослідження, що виключає необхідність консенсусу і компромісів між дослідниками-представниками різних наукових дисциплін в оцінці результатів міждисциплінарного дослідження складного об'єкта або рішення багатofакторної проблеми [2–4].

Структура підходу визначає логіку розгляду загального змісту. Загальні положення та понятійно-категоріальний апарат підходу – вибір її теоретико-методологічних підстав. Зміст підходу будується виходячи з закономірностей, принципів, що становлять ядро, а також теоретико-методологічних основ, що є практичним апаратом для дослідження об'єкта і сутності обраних категорій. Система знань, складових частин міждисциплінарного підходу, обґрунтована, але надалі передбачається її доповнення та коригування, що й становить суть властивості динамічності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У педагогічній науці існує кілька таксономій навчальних цілей (Б. Блума, Д. Гілфорда, А. Саллівана), які передбачають побудову чіткої системи педагогічних цілей, всередині яких виділені послідовні рівні. Для ефективної реалізації цілей розробки й реалізації міждисциплінарного підходу потрібно її декомпозиція, тобто уявлення через систему підцілей. Декомпозиція мети дозволила нам виділити три групи підцілей концепції управління якістю підготовки фахівців з фізичної культури:

- 1) підвищення ефективності педагогічної діяльності викладача вищої школи;
- 2) міждисциплінарна модифікація навчальної діяльності майбутніх педагогів фізичної культури;
- 3) забезпечення якості освітніх послуг у сфері фізичної культури в освітньому процесі педагогічного ЗВО.

Міждисциплінарний підхід до підготовки майбутніх педагогів фізичної культури побудований на основі специфічного понятійного апарату, що дозволяє визначити онтологічний бік наукового знання, мову теоретичної сторони дослідження. Розробка понятійного апарату повинна здійснюватися відповідно до принципів повноти, несуперечливості й системності й відповідати головним компонентам досліджуваного об'єкта, його методологічній

основі, що дозволяє змістовно відтворити педагогічну дійсність із боку досліджуваного об'єкта.

Мета статті. Метою розробки та реалізації міждисциплінарного підходу є методологічне, теоретичне й методико-технологічне забезпечення ефективності підготовки майбутніх педагогів фізичної культури, сутністю якої є розвиток професійної компетентності, автономності особистості фахівця фізичної культури, результатом – якість підготовки майбутніх педагогів фізичної культури, відповідність модельних характеристик випускника вимогам споживачів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Понятійно-категоріальний апарат зазвичай підрозділяється на дві групи: основні й допоміжні категорії (поняття). Основні категорії дозволяють висловити загальні ідеї концепції, допоміжні – окремі сторони, особливості, міждисциплінарні зв'язки. Поряд із загальними вимогами до понятійно-категоріального апарату виділяються вимоги до термінів, що становлять її основу. Вони повинні бути однозначними (сувора фіксація змісту), систематичними (відповідність понятійної і лексичної системи), відповідними буквальному і дійсному значенню термінів (адекватна передача змісту лексичними, морфологічними засобами), здатними до словотворення. Понятійно-категоріальний апарат нашого підходу в значній мірі схильний до вдосконалення через недостатню розробленість проблеми дослідження. Поняття, що входять до складу міждисциплінарного підходу, знаходяться в постійному розвитку, тобто уточнюються, коригуються, взаємо замінюються. Однак ми представляємо в системі комплекс використовуваних у підході понять із тим, щоб через ключові поняття розкрити основні його позиції [1; 3; 5].

Під час побудови понятійного апарату виділяються найзагальніші характеристики досліджуваного педагогічного феномену, що складають його верхній рівень (система, діяльність, процес, результат).

Подальший аналіз понятійно-категоріального апарату пов'язаний з визначенням уточнюючих понять в обраних напрямках. Уточнені поняття фіксуються в нижчому рівні понятійно-категоріального апарату і синтезують ключові характеристики понять високого рівня. Перший рівень понятійно-категоріального апарату міждисциплінарного підходу відбиває види міждисциплінарності:

1. Мультидисциплінарний – найзагальніший вигляд міждисциплінарності, ґрунтується на формальному взаємозв'язку наукових монодисциплін, часто використовується в роботі експертних груп.

2. Пліуродисциплінарність ґрунтується на особистому досвіді дослідника й передбачає, що дослідження тільки фізичної суті об'єкта, без урахування його ментального рівня, не дозволяє скласти повне уявлення про об'єкт.

3. Використовує метафори, що мають фундаментальне пізнавальне значення, сприяє розвитку системного підходу і його термінології, що дає можливість розвивати пізнання нових сторін складного об'єкта і реальності в цілому.

4. Використовує універсальну картину світу, в якій світ виступає в ролі єдиного впорядкованого середовища, будучи самостійним науковим напрямом, що володіє своїм підходом і мовою, одиницями вимірювання і моделями дійсності, методом аналізу інформації та аналізу ризику прийнятих рішень, що дозволяє здійснити загальнонаукову класифікацію і систематизацію дисциплінарних знань.

До другого рівня понятійно-категоріального апарату належать поняття, що описують смисли й структуру системно-міждисциплінарних моделей: єдиний об'єкт дослідження – об'єкт інтеграції знань (директивного розміщення дисциплінарних знань), подібних і несхожих предметних областей об'єкта або складної багатофакторної проблеми в рамках просторової, тимчасової та інформаційної одиниці порядку; міждисциплінарні моделі – одиниці порядку, що надають учасникам функціональних ансамблів, процесам та їх зв'язкам певний контекст. Міждисциплінарний контекст – простір інтерпретації результатів міждисциплінарного дослідження, а також результатів системних досліджень, отриманих іншими видами системних підходів. За такої умови міждисциплінарний підхід здатний грати роль наукової дисципліни (метанауки) – загальної теорії систем, що надає можливість звести знання людства у всеосяжну, узгоджену науку, засновану на єдиному комплексі понять і метамови.

У складній структурі взаємозв'язків, взаємовпливів, взаємозумовленості всіх елементів, що виражають системно-цілісну природу якості життя, освіти як основи саморозвитку людини відводиться особлива роль в забезпеченні життєдіяльності та життєздатності суспільства. Закономірність – необхідний, істотний, постійно змінюваний взаємозв'язок явищ реального світу, що визначає етапи і форми процесу становлення і розвитку явища. Закономірності визначають основну лінію розвитку явища, будучи результатом сукупної дії безлічі законів. Методологічне значення закономірності полягає в тому, що вона репрезентує наукове знання в гранично концентрованому вигляді. Входячи до складу концепції та зберігаючи її теоретичний контекст, закономірність формулюється відповідно до прийнятої термінологією, спирається на базові теоретичні положення і вимагає в ході практичного застосування використання всіх наукових знань про досліджуваний феномен, отриманих в роботі над концепцією [4; 6].

Розглядаючи закономірність як результат науково-педагогічного дослідження, можна зазначити, що вона повинна характеризуватися такими особливостями: розкривати взаємодію та рух

досліджуваного явища як «саморух»; фіксувати якісну стійкість і повторюваність явища не тільки в короткому, але й тривалому періоді часу; зображати істотні ознаки явища та його структури в чітко оформлених виразах, в певних поняттях.

На основі аналізу змісту і структури педагогічного супроводу самореалізації особистості студентів, аналізу наукової та методичної літератури, нормативних документів виявлено такі закономірності педагогічного супроводу самореалізації особистості студентів в системі дворівневої професійної підготовки:

- 1) детермінантні закономірності;
- 2) атрибутивні закономірності;
- 3) продуктивні закономірності.

Детермінантні закономірності розкривають причинно-наслідкові зв'язки процесу педагогічного супроводу самореалізації особистості студентів. Детермінація – це не тільки причинно-наслідкові зв'язки, але й взаємозалежність і взаємовплив систем. Будь-яка суспільна система функціонує, взаємодіє не тільки з природою, а й з іншими соціальними системами, які утворюють щодо неї зовнішнє історичне середовище. Тому згідно з першою детермінантною закономірністю, існує об'єктивний і стійкий вплив соціальних орієнтирів розвитку суспільства на готовність педагогів ЗВО до реалізації міждисциплінарного підходу.

Проблема готовності людини до будь-якої діяльності широко висвітлюється в психолого-педагогічній літературі. Ця проблема належить до числа найактуальніших проблем сучасної педагогіки і психології. Готовність до діяльності, мабуть, одне з найскладніших із боку формування явищ. Проте від ступеня готовності до діяльності залежить не тільки ступінь оволодіння нею, а й її ефективність. Готовність до діяльності визначається сучасними вченими як: якість особистості; як стан особистості перед початком діяльності; як наявність певних здібностей [2; 5].

Готовність до реалізації міждисциплінарного підходу в освітньому процесі – стійка характеристика розвитку системи освіти. Під час визначення структури готовності до будь-якого виду діяльності необхідно враховувати специфіку самої діяльності й чинники, що впливають на структурні компоненти готовності. Структуру готовності до реалізації міждисциплінарного підходу складають: когнітивний компонент – самопізнання, самосвідомість (що спирається на позитивну Я-концепцію, адекватну самооцінку); мотиваційно-ціннісний компонент (ми говоримо про мотиви, які відповідають мотивами саморозвитку педагогів у професійній діяльності); творчий компонент (в основі якого лежать творчі здібності, творче ставлення особистості до себе, до своєї соціально затребуваної діяльності); діяльнісної-практичний компонент (в основі якого лежать досвід самоактуалізації та

рефлексивно-оцінні вміння педагогів). Як критерії готовності педагогів до реалізації міждисциплінарного підходу виділені: професійна спрямованість на певний вид діяльності, високий рівень творчого потенціалу, сформованість рефлексивних-оцінних умінь, провідними є професійні й навчально-пізнавальні мотиви професійної педагогічної діяльності. Відповідно до вимог акмеологического підходу змінюється розуміння детермінації. Натепер спостерігається «інверсія» детермінаційних залежностей: чи не соціум діє на потреби, здібності, психіку й саму особистість, а сама особистість так використовує свої здібності, мотивацію, психічні, енергетичні ресурси, щоб оптимізувати своє співвідношення з соціумом. Тому виділена друга детермінаційна закономірність: вплив соціальних орієнтирів розвитку суспільства на розробку моделі підготовки майбутніх педагогів фізичної культури.

Згідно з дослідженнями, що проводяться економістами, соціологами, соціальними психологами вміння вчитися, розучуватися і переучуватися – основа освіти майбутнього. Так, неписьменним в майбутньому буде не той, хто не вміє читати, а той, хто не вміє обробляти інформацію. Тому найважливішою складовою частиною системи підготовки майбутніх педагогів фізичної культури є інноваційні освітні програми – сукупність навчальних планів, програм, дисциплін, які визначають цілі і завдання, структуру і зміст, методи й технології інноваційного освітнього процесу, спрямованого на самореалізацію особистості студентів. Високі темпи розвитку науки й техніки, інтенсивне впровадження в освітню практику інформаційних технологій, стійка тенденція гуманізації та гуманітаризації освіти, поява нових форм навчання вимагають постійної науково-методичної роботи зі створення нових і вдосконалення існуючих освітніх програм дворівневої професійної підготовки. Водночас зміст програм має ґрунтуватися на функціональній структурі професійної підготовки, на вимогах до розвитку професійних якостей студентів, відповідати чинним нормативним документам, враховувати специфіку наукових шкіл конкретного ЗВО.

На основі інформаційних і педагогічних технологій важливо змінити соціальну позицію студентів, зробити їх ініціаторами систематичної самостійної творчої роботи. Таким чином, інноваційні програми підготовки майбутніх педагогів фізичної культури повинні спиратися на сучасні досягнення науки, світовий і вітчизняний досвід, нові освітні концепції, інноваційні форми, методи, засоби й технології навчання, які передбачають реалізацію міждисциплінарного підходу.

Атрибутивні закономірності дозволяють виявити якості досліджуваного об'єкта і тим самим встановити відносини з родовим поняттям через систему ознак. Атрибутивні закономірності роз-

кривають внутрішні характерні особливості процесу педагогічного супроводу самореалізації особистості студентів.

Перша атрибутивна закономірність: гармонізація індивідуальних психологічних особливостей особистості студентів та умов освітньої діяльності впливає на вибір методологічних підходів і міждисциплінарних стратегій підготовки майбутніх педагогів фізичної культури.

Так, міждисциплінарний підхід може зіграти роль міцного фундаменту, на базі якого можлива побудова всеосяжної, узгодженої науки, заснованої на єдиному комплексі понять і метамови. Водночас міждисциплінарний підхід може розглядатися як стратегія навчання, який сприяє розвитку творчої індивідуальності як педагогів, так і студентів, спосіб навчання, реалізація якого дозволяє зробити підготовку майбутніх педагогів фізичної культури найефективнішою.

Міждисциплінарні стратегії підготовки майбутніх педагогів фізичної культури можуть розглядатися як інтегральна освіта, яка функціонує на мотиваційному рівні, що визначає характер цілей, ціннісно-смыслову специфіку підготовки майбутніх педагогів фізичної культури, що характеризує конкретні способи освітньої діяльності.

Друга атрибутивна закономірність: включення студентів у різні види продуктивної діяльності визначає застосування міждисциплінарних стратегій підготовки майбутніх педагогів фізичної культури.

У розвитку особистості велике значення має її активність. Суб'єктивна активність людини визначається системою стійко домінуючих потреб, мотивів, інтересів, орієнтації та тому подібне. Рушійними силами активності людини є протиріччя, які виникають в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів в ході виконання професійної діяльності.

Принцип активності дозволяє розглядати процес реалізації міждисциплінарного підходу як сукупність цілеспрямованості, мотивації, усвідомленості, володіння способами і прийомами дій. Ситуативність активності може розглядатися як характеристика самореалізації, що свідчить про перехід діяльності в процесі самореалізації в нову якість: зусилля, спрямовані на досягнення мети, перевершують нормований рівень діяльності й необхідні для її досягнення.

Таким чином, виникає потреба у створенні певних умов для набуття студентами специфічного досвіду, що забезпечує досягнення ними повного і гармонійного інтелектуально-соціального розвитку, високого рівня культури спілкування і взаєморозуміння. Продуктом спільної навчальної діяльності є:

а) структуроване й актуалізоване знання, що лежить в основі вміння вирішувати завдання професійної діяльності;

б) висування студентами нових цілей навчання та цілей, пов'язаних з утриманням засвоєної

діяльності й із регуляцією особистісних позицій у партнерстві;

в) внутрішнє новоутворення психіки й діяльності в мотиваційному, ціннісному й смисловому планах.

Продуктивні закономірності (закономірності ефективності) розкривають обставини продуктивного розвитку і пов'язані з удосконаленням процесу підготовки майбутніх педагогів фізичної культури: отримання максимально можливого результату за мінімізації різного роду витрат, тобто визначають ті фактори, які впливають на його ефективність. Водночас процес педагогічного супроводу особистості студентів вважається ефективним, якщо: не потрібно додаткових ресурсів; у результаті отриманий необхідний результат; є потенційні можливості для поліпшення його якості без істотного збільшення витрат. Підвищення ефективності, як правило, здійснюється через економію часу, ресурсів і підвищення рівня вирішення ключової проблеми.

Висновки. На підставі викладеного доведено існування першої продуктивної закономірності: ефективність підготовки майбутніх педагогів фізичної культури зумовлена розширенням освітнього простору внаслідок нових механізмів формування навчальних програм курсів за вибором.

У системі дослідження простору педагогічної діяльності, його характеристика як соціального займає центральне місце.

У структурі педагогічної діяльності соціогенний простір виконує особливу роль завдяки тій універсальності, яка супроводжує всяку соціальну дію, взаємодію, ставлення, позицію, розташування, місце. Тому розширення освітнього простору педагогічної діяльності більшою мірою складається з комплексу відносин, характер яких визначається такими факторами, як культурні традиції ЗВО, специфіка спільної діяльності, педагогічна спрямованість, сфера наукових інтересів, професійна Я-концепція.

Освітній простір являє собою особливу реальність, що містить всю матеріальну середу, перетворену й відповідно до потреб споживачів, можливостями і цінностями суб'єктів освітнього процесу.

Найважливішим напрямком розширення освітнього простору є впровадження міждисциплінарних методів в процес навчання.

Підвищення ролі самостійної роботи студентів, посилення відповідальності викладачів за розви-

ток навичок самостійної роботи, за стимулювання професійного зростання студентів, виховання їх творчої активності, ініціативи, самостійності є пріоритетними напрямками в рішенні задач вищої професійної освіти. Ефективність підготовки майбутніх педагогів фізичної культури зумовлена орієнтацією процесу навчання на зміну суб'єктної позиції студентів через міждисциплінарну відкритість до сприйняття нового соціального досвіду.

Таким чином, зміни в системі освіти в першу чергу повинні торкнутися методів і технологій навчання, на які лягає завдання формування практичних навичок роботи з інформацією, самоосвіти, планування власної діяльності з досягнення результатів. Крім того, необхідно надати студентам можливість активно впливати на сам процес власної освіти, вибирати, заповнювати свої освітні дефіцити, вибудовувати індивідуальну траєкторію з придбання та розвитку необхідних знань і компетенцій та усвідомлено нести відповідальність за результати своїх дій з опанування професії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Колот А.М. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку економічної науки та освітньої діяльності. *Соціальна економіка*. 2014. № 1–2. С. 76–83. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32609714.pdf>.
2. Олізько Ю.М. Міждисциплінарний підхід як засіб реалізації основних дидактичних принципів навчання. *Педагогічний дискурс*. 2015. Вип. 18. С. 161–165.
3. Третяк В.В. Міждисциплінарний підхід у підготовці майбутніх магістрів міжнародних відносин. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. № 6 (13). С. 194–202.
4. Судаков В.І. Типи теоретичного синтезу та їх дослідницький потенціал в міждисциплінарних соціальних дослідженнях. *Міждисциплінарні дискусії*: матеріали наукового теоретичного семінару. Київ, 2017. С. 14–17. URL: [http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20seminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20\(1\).pdf](http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20seminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20(1).pdf).
5. Філіпенко А.С. Міждисциплінарна методологія: базові принципи. *International relations, part "Economic sciences"*. 2018. № 13. С. 7–13. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3283.
6. Яковенко Л.І. Міждисциплінарність та необхідність її реалізації в освіті. *Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації*: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава : Скайтек, 2007. Т. 1. С. 25–31.